

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 393

Problemy rozwoju regionalnego i lokalnego

Redaktorzy naukowi
Małgorzata Markowska
Dariusz Głuszczyk
Andrzej Sztando

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Magdalena Kot
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-511-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Andrzej Prusek: Terytorialny aspekt rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej a polityka spójności.....	11
Alla Melnyk, Viktoriia Adamyk: Ubóstwo w regionach Ukrainy: przyczyny i skutki	19
Małgorzata Markowska, Danuta Strahl, Andrzej Sokółowski, Marek Sobolewski: Klasyfikacja dynamiczna regionów Unii Europejskiej szczebla NUTS 2 z uwagi na wrażliwość na kryzys ekonomiczny (obszar: zmiany w gospodarce).....	32
Krzysztof Malik, Karina Bedrunka: Efektywność strategiczna i alokacyjna polityki rozwoju regionu.....	45
Małgorzata Markowska: Ocena wrażliwości na kryzys gospodarstw domowych w unijnych regionach – analiza przestrzenno-czasowa	53
Anna Malina, Dorota Mierzwa: Wpływ globalnego kryzysu na procesy konwergencji gospodarczej krajów Europy Środkowo-Wschodniej.....	67
Małgorzata Golińska-Pieszyńska: Praktyki innowacyjne we współczesnej organizacji – uwarunkowania i tendencje.....	75
Beata Bal-Domańska: Propozycja poszerzonej miary bezrobocia	83
Waldemar A. Gorzým-Wilkowski: Województwo lubelskie – granica w polityce intraregionalnej a granice polityki intraregionalnej.....	93
Jakub Hadyński: Regionalny kontekst strategii Europa 2020 w Unii Europejskiej.....	102
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Innowacyjność przedsiębiorstw turystycznych jako czynnik rozwoju regionu turystycznego.....	111
Maja Kiba-Janiak, Tomasz Kołakowski: Dynamika i kierunki rozwoju inwestycji firm japońskich w województwie dolnośląskim	120
Iwona Maria Ładysz: Bezpieczeństwo ekonomiczne województwa dolnośląskiego a możliwości jego długookresowego rozwoju.....	133
Marek Obrębalski: Kontrakt terytorialny jako instrument wsparcia rozwoju regionalnego	142
Dorota Rynio: Strategiczne programowanie rozwoju społeczno-gospodarczego integrujących się regionów w Polsce	154
Aleksandra Zygmunt: Poziom nakładów na B+R w Polsce na tle pozostałych państw Unii Europejskiej.....	163

Roman Sobczak: Ocena zależności między zasobami ludzkimi dla nauki i techniki a poziomem PKB <i>per capita</i> państw Unii Europejskiej.....	172
Justyna Zygmunt: Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju regionalnego na przykładzie województwa opolskiego.....	184
Joanna Augustyniak: Rola i znaczenie państwowych wyższych szkół zawodowych w procesie rozwoju regionu.....	193
Tomasz Madras: Niedobór infrastruktury transportu lotniczego jako bariera rozwoju gospodarczego regionów.....	202

Summaries

Andrzej Prusek: Territorial aspect of regional development in the European Union vs. cohesion policy.....	11
Alla Melnyk, Viktoriia Adamyk: Poverty in the regions of Ukraine: causes and consequences.....	19
Małgorzata Markowska, Danuta Strahl, Andrzej Sokolowski, Marek Sobolewski: Dynamic classification of the EU NUTS 2 regions in terms of vulnerability to economic crisis (area: changes in economy).....	32
Krzysztof Malik, Karina Bedrunka: Strategic and allocation efficiency of regional development policy.....	45
Małgorzata Markowska: The assesment of vulnerability to economic crisis in EU regions households – spatio-temporal analysis.....	53
Anna Malina, Dorota Mierzwa: The impact of the global crisis on the processes of economic convergence in the countries of Central and Eastern Europe (CEE).....	67
Małgorzata Golińska-Pieszyńska: Innovative practices in a contemporary organization – opportunities and tendencies.....	75
Beata Bal-Domańska: The proposal of extended unemployment measure....	83
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Lublin Voivodeship – the border in intra-regional policy vs. limits of the intraregional policy.....	93
Jakub Hadyński: Regional dimension of the Europe 2020 strategy in the European Union.....	102
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Innovation of tourist enterprises as an incentive for tourist region development.....	111
Maja Kiba-Janiak, Tomasz Kolakowski: Investments of Japanese companies in the Lower Silesian Voivodeship – dynamics and directions of development.....	120
Iwona Maria Ładysz: Economic security of the Lower Silesian Voivodeship and capabilities of its long-term development.....	133
Marek Obrebalski: Territorial contract as an instrument of supporting of regional development.....	142

Dorota Rynio: Socio-economic development strategic programming of integrating regions in Poland	154
Aleksandra Zygmunt: The R&D expenditure level in Poland in comparison with other European Union countries	163
Roman Sobczak: The assessment of dependence between human resources in science and technology and GDP <i>per capita</i> level of the European Union countries	172
Justyna Zygmunt: Entrepreneurship as a factor of regional development on the example of Opolskie Voivodeship	184
Joanna Augustyniak: The role and importance of professional higher education in the development process of the region	193
Tomasz Madras: Deficiency of air transport infrastructure as a barrier to regional economic development	202

Iwona Maria Ładysz

Dolnośląska Szkoła Wyższa – Wydział Nauk Społecznych i Dziennikarstwa
e-mail: iwona.ladysz@dsw.edu.pl

BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO A MOŻLIWOŚCI JEGO DŁUGOOKRESOWEGO ROZWOJU¹

ECONOMIC SECURITY OF THE LOWER SILESIA VOIVODESHIP AND CAPABILITIES OF ITS LONG-TERM DEVELOPMENT

DOI: 10.15611/pn.2015.393.13

Streszczenie: We współczesnej gospodarce zwiększa się znaczenie poszczególnych regionów. W województwie dolnośląskim przyjęto strategiczne podejście do rozwoju gospodarczego przy zapewnieniu bezpieczeństwa ekonomicznego regionu. Działanie to pozwala ukierunkować zmiany zachodzące w gospodarce i określić stopień realizacji założonych celów. Dla osiągnięcia zamierzeń konieczny jest bieżący monitoring stopnia realizacji celów, pozwalający sprawdzić, czy pojawiają się sygnały o zagrożeniu gospodarczym. Celem artykułu jest przedstawienie sposobu postrzegania bezpieczeństwa ekonomicznego Polski w programach rozwojowych na przykładzie województwa dolnośląskiego oraz wybranych wyznaczników rozwoju gospodarczego regionu, które wpływają na jego bezpieczeństwo ekonomiczne.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo ekonomiczne, rozwój, region, strategia, program.

Summary: In the contemporary economy there is growing importance of individual regions. The Lower Silesian Voivodeship has adopted a strategic approach to economic development, whilst ensuring the economic security of the region. This action allows to direct changes taking place in the economy and determine the level of implementation of intended objectives. A necessary measure for achieving the objectives would be ongoing monitoring of the level of implementation of intended actions, which will allow to check if there are any signals of risks to the economy. The purpose of the article will be to present the way of perceiving the economic security of Poland in development programmes on the example of the Lower Silesian Voivodeship and selected determinants of economic development of the region, which influence its economic security.

Keywords: economic security, development, region, programme.

¹ Praca dofinansowana ze środków Wydziału Nauk Społecznych i Dziennikarstwa Dolnośląskiej Szkoły Wyższej w roku 2014 jako projekt badawczy.

1. Wstęp

We współczesnej gospodarce zauważyć można zmniejszenie roli państwa w gospodarce przy jednoczesnym zwiększeniu znaczenia regionów, które wykazują większą elastyczność w zakresie dostosowań do zmiennego otoczenia niż inne jednostki przestrzenne. Zjawisko regionalizacji, czyli upodmiotowienia społeczności lokalnych oraz regionalnych, powoduje zmiany w sposobie gospodarowania przestrzenią regionów.

Regiony stały się podmiotami procesów gospodarczych, które wyznaczają priorytety prowadzonej polityki, przedstawiając i realizując interesy danych wspólnot, którą reprezentują. W związku z tym regiony powinny posiadać swoistą zdolność do neutralizowania zagrożeń płynących z otoczenia zewnętrznego lub uwarunkowań wewnętrznych, która pozytywnie wpływa na ich konkurencyjność.

W tym ujęciu można powiedzieć, że regiony rzadko są bezpieczne, gdyż pojawiają się cały czas różnego typu zagrożenia o charakterze gospodarczym, społecznym, politycznym, militarnym i inne. Dlatego też samo bezpieczeństwo ekonomiczne może zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio wpływać na bezpieczeństwo narodowe. Jest ono jednym z warunków rozwoju regionów, a co za tym idzie – wzrostu konkurencyjności i zależy w znacznym stopniu od rozpoznania determinant efektywności i skuteczności jego kształtowania.

Celem artykułu jest przedstawienie sposobu postrzegania bezpieczeństwa ekonomicznego Polski w programach rozwojowych na przykładzie województwa dolnośląskiego oraz wybranych wyznaczników rozwoju gospodarczego regionu, które wpływają na jego bezpieczeństwo ekonomiczne.

2. Postrzeganie bezpieczeństwa ekonomicznego Polski i jej regionów w programach rozwojowych

Bezpieczeństwo ekonomiczne stało się jednym z celów polityki państwa i regionów. Można powiedzieć, że obejmuje ono co najmniej zapewnianie stanu spokojnego, niczym niezakłóconego funkcjonowania gospodarki lub poprawę istniejącej sytuacji. Odnosi się ono zarówno do podmiotów państwowych, jak i prywatnych, jakkolwiek jest różnie rozumiane. Można powiedzieć, że bezpieczeństwo ekonomiczne jest wypadkową czynników rozwoju gospodarczego i barier ograniczających stan gospodarki i jej struktur, a także stanu stosunków gospodarczych, zdolnych do skutecznego przeciwstawienia się negatywnym oddziaływaniom zewnętrznym, osłabiającym rozwój gospodarczy, stabilność systemu społeczno-politycznego oraz zdolność obronną.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [Dz.U. 2006 nr 227 poz. 1658 ze zm.] wprowadziła nowe podejście strategiczne do planowania rozwoju gospodarczego. Kwestia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej i jej regionów nabrała nowego znaczenia z chwilą przyjęcia przez Radę

Ministrów Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności [M.P. 2013, poz. 121] oraz Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju [M.P. 2012, poz. 252]. Jest to istotne z uwagi na jednoznaczne wskazanie, że celem działań władz jest zapewnienie możliwości przetrwania i rozwoju państwa, narodu i społeczności oraz osiągania założonych interesów narodowych oraz spójności ze strategią Unii Europejskiej wyrażoną w strategii Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu [Europa 2020]. Z tymi dokumentami są spójne programy średniookresowe, takie jak: Strategia Rozwoju Kraju 2020 [M.P. 2012, poz. 882] i dziewięć strategii sektorowych, ukierunkowanych na innowacyjność i efektywności gospodarki [M.P. 2013, poz. 73], rozwój transportu [M.P. 2013, poz. 75], bezpieczeństwo energetyczne i środowisko [M.P. 2014, poz. 469], rozwój regionalny [M.P. 2011, nr 36, poz. 423; M.P. 2012, poz. 882; M.P. 2014, poz. 452; M.P. 2014, poz. 152], rozwój kapitału ludzkiego [M.P. 2013, poz. 640], rozwój kapitału społecznego [M.P. 2013, poz. 378], zrównoważony rozwój wsi, rolnictwa i rybactwa [M.P. 2012, poz. 839], sprawne Państwo [M.P. 2013, poz. 136] oraz rozwój systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej [M.P. 2013, poz. 377]. Takie postępowanie pozwala na ukazanie konieczności podejścia zintegrowanego dla zachowania spójności planowanych do realizacji celów z uwagi na zjawisko synergii różnorodnych zjawisk i problemów przestrzennych, społecznych, gospodarczych i politycznych.

Jednym z celów Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności jest równoważenie potencjału rozwojowego Polski m.in. poprzez wykorzystywanie dotychczasowych sił rozwojowych i stworzenie potencjału wzrostu w perspektywie do 2030 r. [M.P. 2013, poz. 121]. Zwrócono szczególną uwagę na konieczność stabilizacji finansów publicznych w Polsce. W tym celu niezbędne jest podjęcie działań, które będą skutkować obniżeniem zadłużenia oraz poziomu deficytu budżetowego, co dopiero umożliwi zwiększenie nakładów na działania rozwojowe.

Zwiększenie relacji między polityką publiczną a polityką bezpieczeństwa założono w Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej do 2022 roku [M.P. 2013, poz. 377]. W ten sposób określono warunki do stworzenia podstaw rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego. Wskazano na konieczność zintegrowania tej strategii z innymi strategiami rozwojowymi, które analizują bezpieczeństwo ekonomiczne, ekologiczne, obywatelskie, społeczne. W strategii skupiono uwagę głównie na bezpieczeństwie zewnętrznym i militarnym, jednakże uwzględniono powiązania z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne. Niezmiernie istotną zmianą jest współczesny sposób definiowania bezpieczeństwa narodowego jako zdolności „państwa i jego społeczeństwa do zapewnienia warunków jego istnienia i rozwoju, integralności terytorialnej, niezależności politycznej, stabilności wewnętrznej oraz jakości życia. Zdolność ta jest kształtowana poprzez działania polegające na wykorzystaniu szans, podejmowaniu wyzwań, redukowaniu ryzyka oraz eliminowaniu zagrożeń zewnętrznych i we-

wewnętrznych, co zapewnia trwanie, tożsamość, funkcjonowanie i swobody rozwojowe państwa i narodu (społeczeństwa)” [M.P. 2013, poz. 377, s. 4]. Wynika z tego konieczność większego zaangażowania samorządów w tworzenie warunków do podejmowania wyzwań politycznych, militarnych, społecznych i ekonomicznych oraz przeciwdziałania zagrożeniom, a także tworzenia podstaw do rozwoju społeczno-gospodarczego. Ponadto w tej strategii zwraca się uwagę na konieczność planowania przestrzennego na poziomie krajowym [M.P. 2012, poz. 252] i regionalnym, zwłaszcza w odniesieniu do obszarów sąsiadujących z terenami zamkniętymi wojska, aby zmniejszyć występowanie konfliktów przestrzennych związanych z funkcjonowaniem kompleksów wojskowych.

Dodatkowo kwestie bezpieczeństwa ekonomicznego oraz rozwoju regionalnego nabrały szczególnego znaczenia po wejściu w życie najnowszych zmian w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [Dz.U. z 2009, nr 157, poz. 1240 ze zm.] oraz przyjęciu zaktualizowanej Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego 2020 [Uchwała nr XXXII/932/13] oraz wyżej wymienionych dokumentów. Wskazują one jednoznacznie, że celem działań jednostek samorządu terytorialnego jest zapewnienie możliwości przetrwania i rozwoju społeczności oraz osiągnięcia założonych interesów narodowych. Osiągnięcie celów strategicznych powinno następować przy zachowaniu bezpieczeństwa ekonomicznego jednostki samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem czynników generujących zagrożenia oraz działań pozwalających na efektywne przeciwdziałanie takim sytuacjom. Ustalenie dopuszczalnego pułapu zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego było jedną z istotniejszych zmian związanych z zagwarantowaniem bezpieczeństwa ekonomicznego regionów.

3. Przykładowe wyznaczniki możliwości rozwoju gospodarczego województwa dolnośląskiego wpływające na bezpieczeństwo ekonomiczne regionu

Zapewnienie bezpieczeństwa ekonomicznego regionu wymaga określenia wizji jego przyszłości społeczno-gospodarczej opartej na długookresowej strategii rozwoju zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa [Dz.U. z 2001, nr 142, poz. 1590 ze zm.]. Ustawa określa cele, które powinny być uwzględnione przez samorząd województwa, w tym m.in. pobudzanie aktywności gospodarczej, podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa, kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego, mające duże znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa ekonomicznego regionów.

W związku z tym i z uwagi na miniony kryzys gospodarczy 28 lutego 2013 r. uchwalono zaktualizowaną Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 [Uchwała nr XXXII/932/2013]. Wyznacza ona cele i kierunki rozwoju regionu oparte na dwufilarowym modelu rozwoju. Z jednej strony założono rozwój przemysłu

opartego na najnowocześniejszych technologiach oraz nowoczesnych usługach, natomiast z drugiej wykorzystanie potencjału wewnętrznego, jakim są unikatowe zasoby przyrodnicze, uzdrowiskowe i kulturowe. W dokumencie tym uwzględniono także konieczność dbania o jakość infrastruktury technicznej. Strategiczne podejście do rozwoju gospodarczego przy zapewnieniu bezpieczeństwa ekonomicznego regionu pozwala ukierunkować zmiany zachodzące w gospodarce i określić stopień realizacji założonych celów.

Województwo dolnośląskie powinno w celu zapewnienia bezpieczeństwa ekonomicznego wykorzystywać potencjał endogeniczny do kształtowania podstaw rozwoju i funkcjonowania gospodarki.

Niestety, nie ma jednoznacznych wyznaczników pozwalających na pełne określenie poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego zarówno w kraju, jak i regionie [Stachowiak, Kurek i Kurek 2004]. W tym celu można zastosować wyznaczniki, będące wypadkową czynników rozwoju. W literaturze przedmiotu można znaleźć wiele metodologii pomiaru rozwoju regionalnego, gdyż jest to pojęcie niejednoznaczne. Najczęściej stosowaną miarą rozwoju gospodarczego jest wskaźnik produktu krajowego brutto, który określa końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów funkcjonujących w danej gospodarce narodowej w danym czasie. Jest on także wskaźnikiem bezwzględnym, odnoszącym się do cech mierzalnych bezpieczeństwa ekonomicznego.

W latach 2009-2011 województwo dolnośląskie cechowało się względnie wysokim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego na tle kraju liczonym średnią wartością PKB na mieszkańca (41 356 zł), zajmując drugie miejsce po województwie mazowieckim (60 328 zł/mieszkańca) i plasując się przed województwem śląskim (40 097 zł/mieszkańca) i wielkopolskim (38 923 zł/mieszkańca). Najniższy wynik uzyskało województwo podkarpackie (25 126 zł) i lubelskie (25 030 zł) przy średniej krajowej 33 670 zł na mieszkańca Polski.

Tabela 1. Produkt krajowy brutto w województwie dolnośląskim w latach 2009-2011

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2009	2010	2011
	w mln zł			w %		
Ogółem	110 564	120 143	131 098	x	x	x
PKB <i>per capita</i> w złotych	37 913	41 194	44 961	100,0	100,0	100,0
– podregion jeleniogórski	27 580	29 342	31 892	72,7	71,2	70,9
– podregion legnicko-głogowski	54 795	65 972	73 822	144,5	160,1	164,2
– podregion wałbrzyski	26 867	27 373	29 391	70,9	66,4	65,4
– podregion wrocławski	30 204	32 976	36 777	79,7	80,1	81,8
– podregion m. Wrocław	54 228	56 659	60 425	143,0	137,5	134,4

Dane na 1 mieszkańca za lata 2009-2011 obliczono na podstawie liczby ludności z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (30.08.2014).

Należy przy tym zauważyć, że sytuacja w województwie dolnośląskim jest zróżnicowana, jeśli chodzi o poszczególne podregiony.

Pomimo wysokiej wartości PKB, w województwie dolnośląskim wystąpiły bariery w rozwoju, wynikające z rosnącego stopnia zróżnicowania wewnątrzregionalnego. Dysproporcje nie tylko mogą nie sprzyjać dalszemu rozwojowi regionalnemu, lecz nawet go hamować [Czyż, Hauke 2010]. Wzrost zróżnicowań potwierdza analiza wartości PKB w podregionach w latach 2009-2011. Średnie PKB *per capita* w województwie dolnośląskim w badanym okresie było najwyższe we Wrocławiu – mieście na prawach powiatu, następnie w podregionie legnicko-głogowskim, wrocławskim, jeleniogórskim i wałbrzyskim. Skalę dysproporcji można wyrazić w ilorazie wartości PKB *per capita* w podregionie o najwyższym jego poziomie do PKB *per capita* w podregionie o najniższym jego poziomie. Współczynnik ten wynosił w 2000 r. 1,94, w 2009 r. 2,02, a w 2011 r. już 2,06.

Zwiększanie dysproporcji wewnątrzregionalnych w województwie dolnośląskim widać także w analizie struktury wytwarzania PKB według podregionów. Widoczna jest nierównomierność rozwoju regionu. Zdecydowanie dominuje miasto Wrocław i podregion legnicko-głogowski, które łącznie generowały 55% ogólnej wartości PKB województwa i 5% krajowego, podczas gdy całe województwo generuje 9% wartości PKB w Polsce. Ponadto należy zauważyć, że w latach 2009-2011 nastąpił znaczny wzrost znaczenia podregionu legnicko-głogowskiego w tworzeniu PKB regionu, gdyż wzrosło ono o 3,1 p.p., natomiast odwrotną tendencję można zaobserwować we Wrocławiu, którego udział w wytwarzaniu PKB regionu systematycznie zmniejsza się, w tym w badanym okresie o 1,8 p.p.

Dodatkowo warto wspomnieć, że Polskę objęto badaniem dotyczącym mierzenia rozwoju społecznego na poziomie lokalnym i regionalnym przy użyciu lokalnego wskaźnika rozwoju społecznego (*Local Human Development Index*) [szerzej: United Nations Development Programme 2012]. Wskaźnik ten jest wielowymiarowy i obejmuje takie aspekty, jak zdrowie obywateli, dostęp do wiedzy i edukacji oraz dochody. Wskaźnik ten mieści się w przedziale od 1 do 100.

Województwo dolnośląskie, zgodnie z wynikami badań Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju², znajduje się na 7. miejscu w Polsce, a jego wskaźnik LHDI wynosi 46,3 i jest poniżej średniej krajowej. Poszczególne składowe LHDI wyniosły odpowiednio dla: zdrowia – 47,61; edukacji – 48,79; zamożności – 42,84.

Poziom bezpieczeństwa ekonomicznego województwa dolnośląskiego zależy zarówno od kondycji finansowej jednostek samorządu terytorialnego, jak i podmiotów funkcjonujących na tym terenie. Z rocznego sprawozdania z wykonania budżetu województwa dolnośląskiego wynika, że dochody budżetowe po okresie wzrostu w 2013 r. były niższe o 3% w stosunku do roku ubiegłego [Uchwała nr 5503/IV/14].

² Projekt realizowany w partnerstwie z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego, Głównym Urzędem Statystycznym i Szkołą Główną Handlową oraz we współpracy z ekspertami i ekspertkami z wiodących ośrodków akademickich w Polsce.

Wysokie pozostały wydatki majątkowe. Na inwestycje przeznaczono w 2012 r. 802 mln zł [Uchwała nr 3791/IV/13], a w kolejnym roku znacznie mniej, bo 618 mln zł. Dochody bieżące nadal były wyższe do wydatków bieżących, natomiast wydatki majątkowe przewyższyły dochody majątkowe. W związku z tym deficyt budżetowy miał charakter inwestycyjny. Łączne zadłużenie województwa nie przekroczyło jednak ustawowych granic zadłużenia.

Od 1 stycznia 2014 r. możliwość zaciągania długu zależy od indywidualnego wskaźnika zadłużenia, czyli od indywidualnej sytuacji województwa, a dokładniej od nadwyżki dochodów nad wydatkami bieżącymi [Dz.U. z 2009, nr 157, poz. 1240]. Z informacji Regionalnej Izby Obrachunkowej w 2014 r. tylko 4 jednostki województwa dolnośląskiego nie przyjęły uchwały budżetowej przed końcem roku poprzedzającego rok budżetowy. Były to: powiat górowski i gminy Cieszków, Piechowice, Pęcław i Przemków. Natomiast do 31 stycznia nie uchwalono budżetu w gminie Przemków. Jak widać, władze jednostek samorządu terytorialnego w województwie starają się podejmować działania stanowiące element długoterminowego zarządzania bezpieczeństwem finansowym ich budżetów. Jednym z celów jest obniżenie kosztów obsługi zadłużenia w kolejnych latach. Podjęte próby są bardzo ważne dla możliwości rozwoju rynku lokalnego, ograniczania zadłużenia, deficytu i możliwości swobodnego kształtowania polityki budżetowej tej jednostki samorządu terytorialnego.

4. Zakończenie

Bezpieczeństwo ekonomiczne kraju stanowi jeden z aspektów bezpieczeństwa państwa, które oznacza swoistą zdolność danego kraju do neutralizowania zagrożeń płynących z otoczenia lub uwarunkowanych wewnątrz. Na bezpieczeństwo regionów wpływają różnego typu uwarunkowania o charakterze gospodarczym, społecznym, politycznym, militarnym. Dlatego zachowanie bezpieczeństwa ekonomicznego stało się jednym z celów polityki regionalnej, w tym województwa dolnośląskiego.

Województwo dolnośląskie jest jednym z najzamożniejszych i najszybciej rozwijających się regionów w Polsce. O czym świadczy osiągnięcie wyższych niż przeciętne dla Polski wskaźników gospodarczych, chociażby PKB *per capita*, który zbliża się do 75% średniej europejskiej. Z drugiej strony jest to województwo, w którym problemem staje się polaryzacja przestrzeni i coraz większe rozwarstwienie społeczeństwa.

Dotychczasowe zmiany zachodzące w województwie dolnośląskim skutkowały zaktualizowaniem wizji przyszłości. Zgodnie ze Strategią rozwoju województwa dolnośląskiego 2020 władze będą dążyć do stworzenia konkurencyjnego, spójnego, otwartego, dynamicznego regionu, tworzącego zintegrowaną wspólnotę regionalną. Możliwości osiągnięcia zamierzeń w dużym stopniu zależeć będzie od poziomu bez-

pieczeństwa ekonomicznego regionu, w tym możliwości finansowania polityki rozwoju województwa dolnośląskiego.

W ostatnich latach największym obciążeniem budżetu samorządu województwa były wydatki bieżące, które stanowiły 61% wydatków ogółem i systematycznie rosły do 2012 r. Na wydatki majątkowe przeznaczono w 2013 r. 39% wydatków ogółem, tj. o 9 p.p. mniej niż w roku ubiegłym. Środki te wydatkowano w większości na działania inwestycyjne (37% wydatków ogółem). Wyższy poziom wydatków niż dochodów budżetu skutkował deficytem w wysokości 13,3 mln zł, który ograniczono w kolejnym roku, aby zmniejszyć zadłużenie województwa.

Z uwagi na duże zróżnicowanie gospodarcze regionu i zmiany zachodzące w jego otoczeniu konieczna była aktualizacja polityki rozwojowej w województwie. Aktualna polityka ma pozwolić na zwiększenie jego bezpieczeństwa ekonomicznego. Wymagane jest bowiem podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie pojawiającym się zagrożeniom adekwatnie do potrzeb wynikających ze zróżnicowania terytorialnego. Konieczne jest także ukierunkowanie zmian zachodzących w gospodarce i określenie stopnia realizacji założonych celów. Działania te pozwolą zareagować na sygnały zagrożenia gospodarczego. Jest to szczególnie istotne z uwagi na fakt, że właściwie określona polityka regionalna może pozytywnie wpłynąć na konkurencyjność regionu i jego bezpieczeństwo ekonomiczne.

Literatura

- Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/> (30.08.2014).
- Czyż T., Hauke J., 2010, *Nierówności regionalne w okresie dynamicznego rozwoju gospodarczego w Polsce*, [w:] S. Ciok, P. Migoń (red.), *Przekształcenia struktur regionalnych. Aspekty społeczne, ekonomiczne i przyrodnicze*, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław, s. 247-260.
- Deląg B., 2014, *Budżety samorządów 2014 - kto miał, a kto wciąż ma problem?*, Portal Samorządowy 15.04.2014, <http://www.portalsamorzadowy.pl/prawo-i-finanse/budzety-samorzadow-2014-kto-mial-a-kto-wciaz-ma-problem,58830.html> (30.08.2014).
- Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. KOM(2010) 2020 wersja ostateczna. Bruksela, 3.3.2010.
- Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie. M.P. 2011, nr 36, poz. 423.
- Mażewski L., 2013, *Budżet jest na 2014 r. a przekroczenie indywidualnego wskaźnika zadłużenia*, „Gazeta Samorządu i Administracji” z 17.07.2013.
- Stachowiak Z., Kurek S., Kurek S., 2004, *Bezpieczeństwo ekonomiczne Rzeczypospolitej Polskiej*, ZUMS BN, AON, Warszawa.
- Uchwała nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020. M.P. 2013, poz. 640.
- Uchwała nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020. M.P. 2012, poz. 882.
- Uchwała nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności. M.P. 2013, poz. 121.

- Uchwała nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa” na lata 2012–2020. M.P. 2012, poz. 839.
- Uchwała nr 17 Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia strategii „Sprawne Państwo 2020”. M.P. 2013, poz. 136.
- Uchwała nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. M.P. 2012, poz. 252.
- Uchwała nr 3 Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Polski Południowej do roku 2020”. M.P. 2014, poz. 152.
- Uchwała nr 6 Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2013 r. w sprawie Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.). M.P. 2013, poz. 75.
- Uchwała nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020”. M.P. 2013, poz. 378.
- Uchwała nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022”. M.P. 2013, poz. 377.
- Uchwała nr 7 Rady Ministrów z dnia 15 stycznia 2013 r. w sprawie Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”. M.P. 2013, poz. 73.
- Uchwała nr 3791/IV/13 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania rocznego z wykonania budżetu Województwa Dolnośląskiego za rok 2012.
- Uchwała nr 5503/IV/14 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie przyjęcia rocznego sprawozdania z wykonania budżetu Województwa Dolnośląskiego za rok 2013.
- Uchwała nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”. M.P. 2014, poz. 469.
- Uchwała nr 60 Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020”. M.P. 2014, poz. 452.
- Uchwała nr XXXII/932/13 z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.
- United Nations Development Programme, 2012, *Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012 Rozwój regionalny i lokalny*, Biuro Projektowe UNDP w Polsce, Warszawa, http://www.ewaluacja.gov.pl/Dokumenty_ewaluacyjne/Documents/raport_undp_2012_lhdi_20420123.pdf (30.08.2014).
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa. Dz.U. z 2001, nr 142, poz. 1590 ze zm.
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Dz.U. z 2006, nr 227, poz. 1658 ze zm.
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Dz.U. z 2009, nr 157, poz. 1240 ze zm.